

سنجش سطح سواد اطلاعاتی و مهارت های استفاده از منابع اطلاعاتی تحت وب در بین دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی اردبیل، ۹۱-۹۲

دکتر فیروز امانی^۱، رقیه تفرجی^۲

نویسنده مسوول: اردبیل، دانشگاه علوم پزشکی اردبیل f.amani@arums.ac.ir

دریافت: ۹۲/۷/۲۸ پذیرش: ۹۲/۱۱/۴

چکیده

زمینه و هدف: سواد اطلاعاتی به مهارت‌هایی که فرد به منظور ادامه‌ی حیات در جامعه‌ی اطلاعاتی و برای یادگیری موثر در آموزش عالی و تبدیل شدن به یادگیرندگان مادام‌العمر به آن‌ها نیازمند است، گفته می‌شود. هدف اصلی پژوهش حاضر، بررسی سطح سواد اطلاعاتی و میزان استفاده دانشجویان از منابع اطلاعاتی تحت وب می‌باشد.

روش بررسی: در این مطالعه‌ی توصیفی - تحلیلی تعداد ۱۵۰ نفر از دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی اردبیل انتخاب و مورد مطالعه قرار گرفتند. ابزار گردآوری اطلاعات پرسشنامه استاندارد سنجش اطلاعاتی Das بوده که روایی و پایایی آن قبلاً در مطالعات داخل کشور بررسی شده بود. همچنین قسمتی از اطلاعات مورد نیاز نیز با تکمیل پرسش‌نامه‌ی محقق ساخته (پایایی و روایی آن طبق روش استاندارد سنجش گردید) حاوی مطالبی در مورد منابع اطلاعاتی جمع‌آوری شدند.

یافته‌ها: در این مطالعه میانگین نمره‌ی سواد اطلاعاتی کسب شده پاسخگویان برای کل پرسش‌نامه ۴۰/۵ با انحراف معیار ۷/۵ بود. میانگین نمره‌ی سواد اطلاعاتی در دانشجویان دانشکده‌ی پزشکی و دندانپزشکی با ۴۱ ($SD=۸/۲$) نسبت به سایر دانشکده‌ها بیشتر بوده است. بیشترین میزان استفاده مربوط به سامانه‌ی پژوهشی دانشگاه با ۳۵/۳ درصد و کمترین میزان استفاده مربوط به مجلات خارجی در اشتراک دانشگاه با ۲۴/۶ درصد بود. **نتیجه‌گیری:** نتایج پژوهش حاضر نشان داد که سطح سواد اطلاعاتی دانشجویان از منابع اطلاعاتی در حد متوسط قرار داشته و توجه به این مقوله به عنوان محوری اساسی در امر آموزش و پژوهش دانشجویان ضروری می‌باشد.

واژگان کلیدی: سواد اطلاعاتی، منابع اطلاعاتی، دانشگاه، مهارت

مقدمه

است. سواد اطلاعاتی بنا به تعریف انجمن کتابداری آمریکا به مجموعه توانمندی‌هایی گفته می‌شود که افراد به کمک آن می‌توانند زمان نیاز به اطلاعات را تشخیص دهند و به مکان یابی و استفاده موثر از اطلاعات مورد نیاز بپردازند (۱). سواد اطلاعاتی مفهومی است که در نتیجه‌ی تغییر و تحولات سریع در فناوری‌های اطلاعاتی پیدا شده است به مهارت‌هایی که

با آغاز دهه‌ی ۱۹۹۰ تعریف انجمن کتابداری آمریکا از سواد اطلاعاتی پذیرفته شد و به‌بحثی مهم در حوزه‌ی کتابداری تبدیل شد. تعریف ارایه شده از سوی انجمن کتابداران آمریکا به عنوان یکی از دستاوردهای مهم و ارزنده این انجمن در خصوص سواد اطلاعاتی، پر استفاده ترین تعریف ارایه شده در این زمینه است و بیشترین استناد را به خود اختصاص داده

۱- دکترای تخصصی آمار زیستی، استادیار گروه پزشکی اجتماعی دانشکده پزشکی دانشگاه علوم پزشکی اردبیل

۲- کارشناس ارشد کتابداری و اطلاع رسانی پزشکی، دانشکده بهداشت دانشگاه علوم پزشکی اردبیل

فناوری و تکثیر انفجار گونه منابع اطلاعاتی است، سواد اطلاعاتی به مفهوم بالا نیز اهمیتی فزاینده می‌یابد. زیرا پیچیدگی تشدید شونده این محیط موجب می‌گردد که افراد در مطالعات دانشگاهی و در محل کار و زندگی روزانه خود، با گزینه‌های اطلاعاتی متنوعی روبرو شوند که در چنین شرایطی اتکا به مهارت‌های سواد اطلاعاتی، امکان استفاده از فرصت‌های ذاتی موجود در جامعه اطلاعاتی را فراهم آورده و در این چارچوب است که آموزش سواد اطلاعاتی معنا و ضرورت می‌یابد (۵). بنابراین می‌توان گفت یادگیری سواد اطلاعاتی به صورت مادام‌العمر فرد را در چرخه‌ی تجربیات و عمل قدرتمند می‌سازد (۶) از سوی دیگر، از آنجا که پژوهش یکی از فعالیت‌های اساسی دانشگاه محسوب شده و در کنار آموزش به عنوان یکی از اهداف بسیار مهم آموزش عالی به شمار می‌رود، جامعه‌ی دانشگاهی از جمله دانشجویان از نقش و وظیفه‌ی بسیار مهمی در ارتباط با تحقیقات برخوردارند چرا که نخستین نیاز در پژوهش علمی، داشتن سواد اطلاعاتی است و فقدان آن در پژوهشگران منجر به استفاده ناموفق از منابع خواهد شد. زیرا عدم آشنایی آنان با شیوه‌های صحیح بازیابی و استفاده از منابع اطلاعاتی، می‌تواند مانع بسیار مهم و جدی در پژوهش و تحقیقات و در نهایت تولید اطلاعات به شمار آید (۷). در حالی که در گذشته بیشتر جستجوهای علمی در کتابخانه‌ها انجام می‌گرفت دانشجویان امروزی با استفاده از محیط‌های آنلاین که راحت‌تر و آشناتر از روش سنتی می‌باشد به کارهای پژوهشی می‌پردازند. هدف از پژوهش پیشرو، بررسی سطح سواد اطلاعاتی و نقش آن در یادگیری الکترونیکی در میان دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی اردبیل و همچنین بررسی میزان توانایی استفاده دانشجویان از جستجوگرهای آنلاین می‌باشد. در این پژوهش سعی بر سنجش میزان توانایی‌های دانشجویان سال دوم و بالاتر از نظر میزان آگاهی آنها از نحوه‌ی استفاده صحیح و کاربردی از اطلاعات تحت وب و منابع اینترنتی می‌باشد.

فرد به منظور ادامه‌ی حیات در جامعه‌ی اطلاعاتی به آنها نیازمند است، سواد اطلاعاتی گفته می‌شود (۱). تعبیر سواد اطلاعاتی را نخستین بار پل ژوکروفسکی به کار برد. وی در طرح پیشنهادی خود به کمسیون ملی علوم کتابداری و اطلاع‌رسانی ایالات متحده در ۱۹۷۴ به تبیین اهداف دستیابی به سواد اطلاعاتی پرداخت (۲).

بنابراین فرد با سواد اطلاعاتی کسی است که در ابتدا یاد می‌گیرد زمانی که به اطلاعات نیاز دارد، آن را تشخیص دهد. سپس می‌آموزد محیط‌های اطلاعاتی موجود را بررسی کند و بهترین منابع اطلاعات، برای پاسخگویی به نیاز اطلاعاتی و چگونگی ایجاد یک راهبرد جستجوی موفق را تشخیص دهد. در مرحله‌ی بعد وی می‌آموزد که اطلاعات بازیابی شده را ارزیابی کند و در نهایت به منظور حل مساله، عقاید را با هم ترکیب و سازماندهی کرده و راه حلی برای آن نشان دهد. در واقع فرد با سواد اطلاعاتی یاد گرفته که چگونه یاد بگیرد.

در گذشته، سواد را بیشتر توانایی خواندن، نوشتن، و حساب کردن می‌دانستند ولی در عصر حاضر با توسعه فناوری اطلاعات و ارتباطات، تولید و توزیع اطلاعات متنوع، ظهور شبکه‌ها، پایگاه‌های اطلاعاتی و چندرسانه‌ای‌ها، و نیاز بیشتر انسان به اطلاعات، مفهوم سواد تغییر یافته است. مفهوم سواد در جامعه اطلاعاتی امروز که در معرض تغییرات فناوری و همچنین منابع اطلاعاتی بی‌شمار قرار دارد، با مفاهیم دیگری چون سواد کتابخانه‌ای، سواد رایانه‌ای، سواد شبکه‌ای، سواد رسانه‌ای و سواد اطلاعاتی پیوند یافته است. زندگی در جامعه اطلاعاتی به سواد اطلاعاتی، یعنی مجموعه‌ای از توانایی‌ها و مهارت‌ها برای جستجو، ارزیابی، و استفاده موثر از اطلاعات نیاز دارد. در این مقاله مفاهیم سواد در گذشته و در عصر ارتباطات و فناوری بحث و مفاهیم مختلف سواد تعریف و بررسی می‌شود (۳).

سواد اطلاعاتی یکی از ویژگی‌های بارز جامعه‌ی اطلاعاتی است (۴) و در محیط کنونی که بستر تغییرات سریع در

روش بررسی

روش پژوهش، از نوع توصیفی تحلیلی بود و از حیث هدف در زمره تحقیقات کاربردی به شمار می رود. جامعه‌ی این پژوهش شامل دانشجویان مشغول به تحصیل در سال ۹۱-۹۲ دانشگاه علوم پزشکی اردبیل که در ترم ۲ و بالاتر بود، بود و نمونه آماری شامل ۱۵۰ نفر از دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی بود که به شیوه‌ی نمونه گیری تصادفی متناسب با حجم جمعیت انتخاب شد. حجم نمونه در سطح اطمینان ۹۵ درصد، توان آزمون ۸۰ درصد و مقدار انحراف معیار مطالعات مشابه ۹/۶ تعداد ۱۵۰ نفر برآورد گردید. ابزار این پژوهش دو پرسش نامه یکی برای سنجش سواد اطلاعاتی که تحت نام پرسشنامه‌ی استاندارد سواد اطلاعاتی Das که حاوی ۵۵ سوال در ۵ بعد (استاندارد ۱ تا ۵) بوده و پایایی آن قبلاً در سایر مطالعه قبلی بررسی شده بود و دیگری برای قسمت مهارت‌های دانشجویان در استفاده از منابع اطلاعاتی که یک پرسش نامه‌ی محقق ساخته بود که عناصر اصلی آن با موضوع بررسی سواد اطلاعاتی دانشجویان استخراج و بر اساس شرایط جامعه مورد مطالعه و مشورت با صاحب نظران موارد دیگری نیز به آن اضافه شد. پرسشنامه مورد نظر مشتمل بر ۵۵ سؤال تدوین شده در ۵ استاندارد، حاوی ۱۲ سوال مربوط به استاندارد ۱، ۱۵ سوال مربوط به استاندارد ۲؛ ۱۰ سوال مربوط به استاندارد ۳، ۸ سوال مربوط به استاندارد ۴ و ۱۰ سوال مربوط به استاندارد ۵ می باشد. برای نمره گذاری پرسشنامه، به هر پاسخ درست مربوط به سؤال های یک یا چند گزینه ای نمره ۱ داده شد. بدین ترتیب اگر پاسخگو به سوال یک گزین ای پاسخ درست می داد، نمره ۱ و اگر به سوال چند گزینه ای مثلاً سوالی که ۳ گزینه صحیح داشت، پاسخ صحیح می داد، نمره ۳ می گرفت و در صورت عدم پاسخ دهی یا پاسخ غلط نمره ای به وی تعلق نمی گرفت. روایی پرسشنامه را چند نفر از اساتید حوزه سواد اطلاعاتی و کتابداری تایید کرده و پایایی آن نیز با روش آماری آلفای

کرونباخ بر روی یک نمونه ی ۲۰ نفری برای سنجش پایایی با استفاده از آزمون مجدد محاسبه و با مقدار ۷۸ درصد تایید شده بود. بارم بندی پرسش نامه استاندارد بر اساس مقیاس ۵ گزینه ای لیکرت بوده است. برای تجزیه و تحلیل داده های جمع آوری شده از روش های آمار توصیفی در قالب جدول و نمودار و شاخص های آماری و برای بررسی ارتباطات بین سواد اطلاعاتی با سایر متغیرهای تاثیرگذار از آزمون آماری ANOVA در نرم افزار SPSS نسخه ی ۱۶ استفاده گردید. سطح معنی داری کمتر از ۰/۰۵ در نظر گرفته شد.

یافته ها

در این مطالعه میانگین نمره ی سواد اطلاعاتی کسب شده پاسخگویان برای کل پرسش نامه ۴۰/۵ با انحراف معیار ۷/۵ بود. میانگین نمره ی سواد اطلاعاتی در دانشجویان دانشکده پزشکی و دندانپزشکی با ۴۱ (SD=۸/۲) نسبت به سایر دانشکده ها هر چند که بیشتر بوده، ولی بین سطح سواد اطلاعاتی در بین دانشکده های مختلف به غیر از استاندارد شماره ی ۴ بقیه ی استانداردها به لحاظ آماری معنی دار نبوده است. نتایج این پژوهش نشان داد که ۸۱ درصد دانشجویان به اینترنت دسترسی داشتند. ۳۳ درصد از دانشجویان برای کسب اطلاعات مورد نیاز در منابع کتابخانه ای از جستجوی حضوری و بقیه از روش های دیگر جستجو استفاده می کردند. همچنین می توان گفت ۵۳ درصد دانشجویان برای آشنایی بیشتر با موضوع تحقیقاتی یا نیاز اطلاعاتی مورد نظرشان منابع عمومی اطلاعاتی را تا حدودی بررسی می کردند. بررسی ها نشان داد که ۵ درصد از دانشجویان برای استفاده از اینترنت ارتباط از طریق چت و پست الکترونیک را در اولویت اول، ۱۱ درصد در اولویت دوم می خواستند و برای ۹ درصد از دانشجویان استفاده از چت و پست الکترونیک کاربردی نداشت. ۲۴ درصد از دانشجویان استفاده از اینترنت را برای دانلود موسیقی و فیلم در اولویت دوم و برای ۱۳ درصد

به سامانه پژوهشی دانشگاه با ۳۵/۳ درصد و کمترین میزان استفاده مربوط به مجلات خارجی اشتراک دانشگاه ۲۴/۶ درصد می باشد. با توجه به نتایج حاصل از جدول شماره ۳ توزیع فراوانی واحدهای مورد پژوهش بر حسب میزان شناخت از انواع منابع اطلاعاتی، ۱۱/۳ درصد نسبت به شبکه جهانی وب اصلاً شناخت نداشتند. میزان شناخت در سایر واحدها هم در حد متوسط بود. بیشترین میزان شناخت هم مربوط به نرم افزارهای کاربردی ویندوز با کسب ۴۱/۳ درصد بود.

دراولویت سوم می‌خواستند. درحالی که برای ۲۱ درصد افراد کاربردی در زمینه‌ی دانلود نداشت. بررسی نشان می‌دهد که برای ۱۹ درصد از دانشجویان استفاده از اینترنت به منظور گشت و گذار و لذت بردن از فضای مجازی در اولویت اول قرارداد در صورتی که برای ۲۲ درصد در اولویت دوم است این درحالی است که ۲۵ درصد افراد به این منظور از اینترنت استفاده ای نمی کنند. با توجه به نتایج حاصل از جدول شماره ۲ توزیع فراوانی واحدهای مورد پژوهش بر حسب میزان استفاده از انواع منابع اطلاعاتی، بیشترین میزان استفاده مربوط

جدول ۱: شاخصهای توصیفی نمرات دانشجویان در سطوح مختلف سواد اطلاعاتی به تفکیک دانشکده

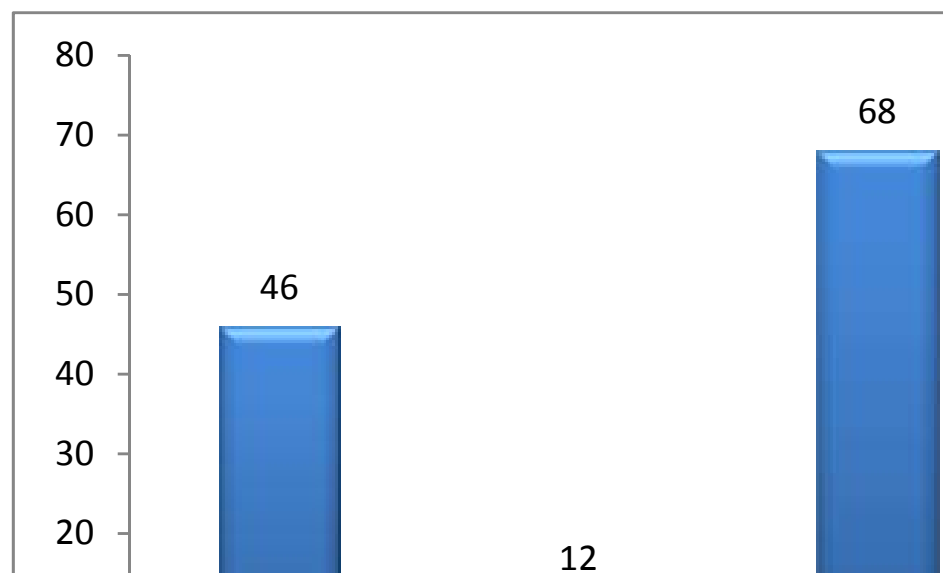
سطوح سواد اطلاعاتی	دانشکده	تعداد	میانگین	انحراف معیار	سطح معنی داری
استاندارد ۱	پزشکی - دندانپزشکی	۳۳	۶/۲	۱/۷	۰/۰۹
	پیراپزشکی	۴۳	۶/۴	۱/۶	
	بهداشت	۳۱	۶/۲	۱/۵	
	پرستاری و مامایی	۴۳	۷	۲	
	کل	۱۵۰	۶/۵	۱/۷	
استاندارد ۲	پزشکی - دندانپزشکی	۳۳	۹/۲	۳	۰/۸
	پیراپزشکی	۴۳	۹/۲	۲/۵	
	بهداشت	۳۱	۹/۳	۱/۷	
	پرستاری و مامایی	۴۳	۹/۶	۱/۹	
	کل	۱۵۰	۹/۳	۲/۳	
استاندارد ۳	پزشکی - دندانپزشکی	۳۳	۸/۵	۲	۰/۵
	پیراپزشکی	۴۳	۸/۶	۲/۴	
	بهداشت	۳۱	۸/۳	۲	
	پرستاری و مامایی	۴۳	۸	۱/۲	
	کل	۱۵۰	۸/۳	۲/۱	
استاندارد ۴	پزشکی - دندانپزشکی	۳۳	۱۰/۷	۲/۲	۰/۰۰۳
	پیراپزشکی	۴۳	۱۰/۲	۲/۸	
	بهداشت	۳۱	۱۰/۴	۱/۸	
	پرستاری و مامایی	۴۳	۹	۲	
	کل	۱۵۰	۱۰	۲/۳	
استاندارد ۵	پزشکی - دندانپزشکی	۳۳	۶/۳	۱/۵	۰/۹
	پیراپزشکی	۴۳	۶/۴	۱/۹	
	بهداشت	۳۱	۶/۶	۱/۳	
	پرستاری و مامایی	۴۳	۶/۳	۱/۹	
	کل	۱۵۰	۶/۴	۱/۷	

جدول ۲: توزیع فراوانی واحد های مورد پژوهش بر حسب میزان استفاده جامعه از انواع منابع الکترونیکی- سال ۱۳۹۱

میزان استفاده از منابع اطلاعاتی	بله		خیر	
	تعداد	درصد	تعداد	درصد
مجلات خارجی در اشتراک دانشگاه	۳۷	۲۴/۶	۱۱۳	۷۵/۳
سامانه ی پژوهشی دانشگاه	۵۳	۳۵/۳	۹۷	۶۴/۶
کتابخانه ی دیجیتال دانشگاه	۴۳	۲۸/۶	۱۰۷	۷۱/۳

جدول ۳: توزیع فراوانی واحد های مورد پژوهش بر حسب میزان شناخت جامعه از انواع منابع الکترونیکی- سال ۱۳۹۱

میزان آشنایی دانشجویان با	بله		خیر		ناحدودی	
	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد
شبکه ی جهانی وب	۶۰	۴۰	۱۷	۱۱/۳	۷۳	۴۸/۶
انواع پورتال های اینترنتی	۳۱	۲۰/۶	۴۱	۲۷/۳	۷۸	۵۲
کتابخانه ی دیجیتال	۳۴	۲۲/۶	۶۰	۴۰	۵۶	۳۷/۳
نرم افزارهای کاربردی ویندوز	۶۲	۴۱/۳	۲۲	۱۴/۶	۶۶	۴۴

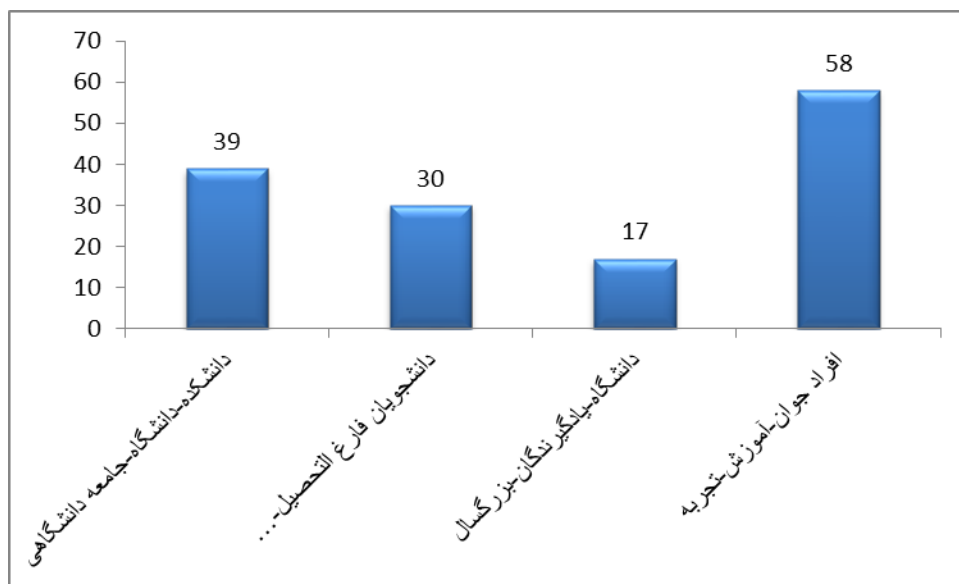

نمودار ۱: توانایی دانشجویان در جستجوی مقالات خاص علمی

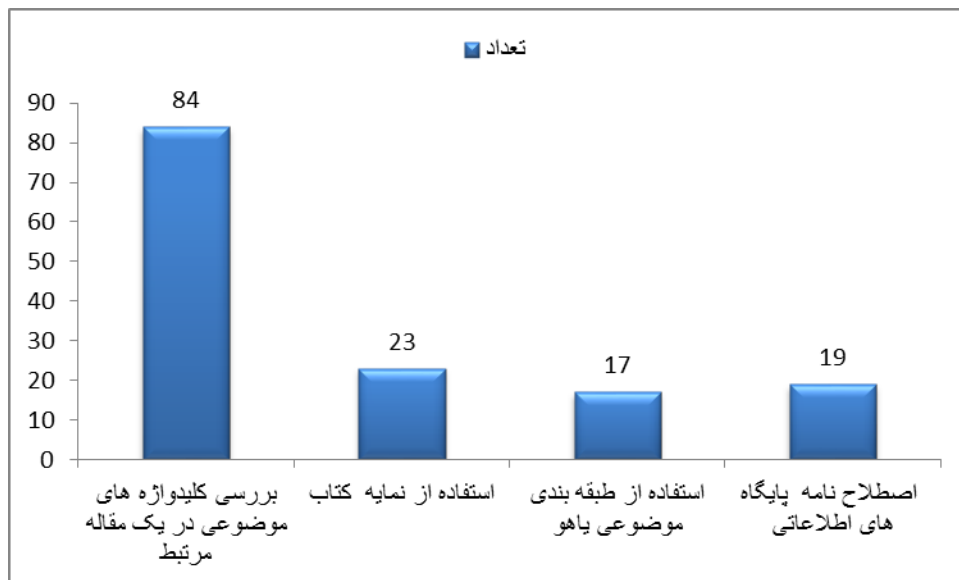
به عنوان بهترین مجموعه اطلاعات در مورد دانشجویان انتخاب می‌کنند و این در حالی است که ۵۸ درصد عبارت افراد جوان-آموزش-تجربه را که اطلاعات کلی در مورد واژه مورد نظر می‌دهد را انتخاب کرده‌اند.

نمودار ۱ نشان می‌دهد که ۵۳/۱ درصد از دانشجویان با محدود کردن عبارت به جستجوی مقالات خاص علمی می‌پرداختند.

بر این اساس نمودار ۲، نشان می‌دهد که فقط ۱۳ درصد از دانشجویان دانشگاه-یادگیرندگان-بزرگسال را

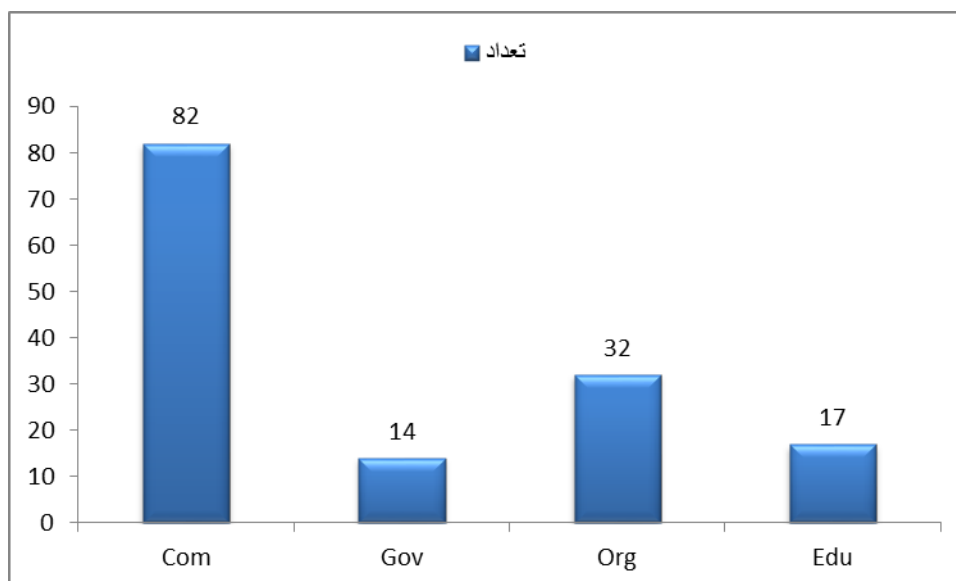
نمودار ۲: انتخاب بهترین مجموعه اطلاعات در مورد "دانشجو"

نمودار ۳: نحوه‌ی یافتن عبارت‌سهای موضوعی مناسب برای جستجو

مرتبط بهره برده بودند. براساس نتایج نمودار ۴، ۵۴/۶ درصد از دانشجویان برای جستجوی اطلاعات از وب سایت های تجاری و ۹/۳ درصد از وب سایت های سازمانهای دولتی استفاده می کردند.

و با توجه به نمودار ۳ فقط ۱۴/۸ درصد از دانشجویان از اصطلاحنامه های پایگاه های اطلاعاتی برای یافتن عبارت موضوعی مناسب استفاده می کردند و این در حالی است که اکثر دانشجویان یعنی ۶۸ درصد از کلید واژه های مقالات

نمودار ۴: وب سایت های مورد استفاده توسط دانشجویان

۴۰/۵ (از ۱۰۰) در حد متوسط می باشد که این نتیجه توسط سایر مطالعات انجام شده در این زمینه نیز تایید می گردد. همچنین مطالعات بیانگر این نتیجه بودند که برای توسعه سطح سواد اطلاعاتی نیاز به برنامه ریزی برای ارتقای سطح سواد اطلاعاتی دانشجویان ضروری می باشد (۹-۱۲). همچنین سطح سواد اطلاعاتی دانشجویان پزشکی به مراتب نسبت به سایر دانشجویان بالاتر بوده است که این نتیجه نیز در سایر مطالعات تاحدودی تایید گردیده است که نتیجه اش می توان بدلیل طول مدت تحصیلی دانشجویان رشته ی پزشکی، کیفیت آموزش، تدریس بیشتر دروس تخصصی و تنوع دروس و سواد پایه ای دانشجویان پزشکی و... باشد. هم راستا با این پژوهش آرناس و همکاران (۱۳) ضرورت انکار ناپذیری برای تحلیل تجربی وضعیت دانشجویان با هدف تعیین میزان سواد اطلاعاتی آنان احساس می کردند به همین منظور پژوهشی بر روی دانشجویان دو موسسه آموزشی

بحث

نتایج بررسی پژوهش هایی که از جهاتی با مطالعه ی حاضر ارتباط موضوعی داشته اند بر این بود که اهمیت تسلط به مهارت های سواد اطلاعاتی در هر گروه سنی و مقطع تحصیلی یک ضرورت ویژه قلمداد می شود و آنچه در پژوهش حاضر با کلیه ی این پژوهش ها مشترک است، تاکید بر اهمیت و ضرورت هرچه بیشتر تسلط بر این مهارت هاست. که از این میان، فتاحی در مورد اهمیت تجهیز جامعه ی علمی و دانشگاهی کشور به مهارت های سواد اطلاعاتی در پژوهش خود عناصر و مولفه های مطرح شده در سواد اطلاعاتی را که می توان در هر یک از مراحل تحقیق مورد توجه باشد را شرح می دهد و تاکید می کند که سواد اطلاعاتی موجب ایجاد انگیزه و جرات بیشتر برای پرداختن به پژوهش و تولید بیشتر علم در کشور می گردد (۸). نتایج مطالعه ی حاضر نشان داد که میانگین سطح سواد اطلاعاتی دانشجویان با نمره ی

قرارداشت، برنامه ریزی جهت ارایه‌ی آموزش‌های لازم در راستای ارتقا سواد اطلاعاتی لازم به نظر می‌رسد.

بنابراین با توجه به نتایج پژوهش حاضر و پژوهش‌های پیشین، نتایج هیچ پژوهشی مغایر با ضرورت و اهمیت تسلط به مهارت‌های سواد اطلاعاتی در هیچ گروه سنی حاصل نشده و نتایج این پژوهش در این خصوص، با پژوهش‌های پیشین همخوانی دارد. با توجه به نتایج حاصل از این پژوهش، نظر به اینکه جامعه مورد پژوهش از نظر تحصیلات عالی جوان محسوب می‌شوند و مدت کمی است که وارد محیط آموزش عالی شده‌اند، به منظور تربیت دانشجویان با سواد اطلاعاتی، برگزاری متناوب کارگاه‌های توانمند سازی پژوهشی و آموزشی و ارتقای سواد اطلاعاتی برای دانشجویان این دانشگاه توصیه می‌شود. همچنین با توجه به اینکه امروزه بخش بزرگی از مهارت‌های سواد اطلاعاتی مربوط به حوزه منابع الکترونیکی و آنلاین است، برگزاری کارگاه‌ها و متون مربوط به آموزش مهارت‌های سواد اطلاعاتی با تاکید بر آن حوزه پیشنهاد می‌شود. بنابراین با توجه به میزان بالای تاثیرگذاری مهارتها بر سطح سواد اطلاعاتی و با لحاظ نتایج به دست آمده از پژوهش مبنی بر اینکه سواد اطلاعاتی دانشجویان متوسط می‌باشد گنجاندن این مهارتها به عنوان واحد درسی دانشجویان در میان واحد‌های درسی در مقاطع پایین تر هم پیشنهاد می‌شود. همچنین دو واحد درس آشنایی با منابع اطلاعاتی چاپی و الکترونیکی و استفاده از کتابخانه برای دانشجویان سال اول رشته‌های مختلف دوره کارشناسی به صورت درس اجباری ارایه گردد.

نتیجه گیری

طبق نتایج پژوهش حاضر، جامعه‌ی مورد پژوهش از نظر مهارت‌های سواد اطلاعاتی، میزان استفاده دانشجویان از امکانات وب سایت دانشگاه و همچنین میزان شناخت از این منابع در حد متوسط قرار داشته که نشانگر نیاز روز افزون

متفاوت، یکی در اروپا و دیگری در ایالات متحده، انجام دادند تا مشخص کنند که دانشجویان از کتابخانه، اطلاعات و رایانه چگونه استفاده می‌کنند. نتایج این تحقیق منجر به ارایه‌ی پیشنهاداتی برای تحقق بهینه اهداف سواد اطلاعاتی گردید. که تنها ۶/۵ درصد جامعه مورد مطالعه از تخصص کتابدار، در بهره گیری از منابع کتابخانه دانشگاه استفاده داشته‌اند.

پریخ(۱۴) نیز در زمینه‌ی سواد اطلاعاتی و نقش کتابداران می‌نویسد: بر خلاف نگرشی که در کشورهای غربی وجود دارد، دانشگاهیان، کتابخانه‌ها را به عنوان نهادهایی که سهم به‌سزایی در پرورش مهارت‌های سواد اطلاعاتی دارند، نمی‌شناسند در حالی که در متون منتشر شده اینگونه آمده است که کتابداران سهم بسزایی در شکل گیری و پرورش سواد اطلاعاتی در دانشجویان دارند، ولی اکثر پاسخ دهندگان در پژوهش او نیز، نقش قابل ملاحظه‌ای در این باره برای کتابداران در نظر نگرفته‌اند. هم راستا با این پژوهش، کاراولو و همکاران(۱۵) در گزارشی از پروژه‌ی پیمایش قابلیت‌های اطلاعاتی دانشجویان دانشگاه کالیفرنیا، اظهار می‌دارند که کتابداران همواره شواهد بسیاری در دست دارند حاکی از آن که دانشجویان فاقد سواد اطلاعاتی لازم برای گذراندن برخی از دروس خود هستند، چه رسد به اینکه بتوانند به یادگیرندگان مادام العمر تبدیل شوند. نتایج این پژوهش حاکی از اذعان نیاز جامعه‌ی پژوهش به ارتقای مهارت‌ها و توانمندسازی سواد اطلاعاتی است. این نتیجه همسو با پژوهش بیگدلی و ممتازان با عنوان مقایسه‌ی سواد اطلاعاتی دانشجویان واحد بین‌الملل با دانشجویان دانشکده‌ی پرستاری دانشگاه علوم پزشکی جندی شاپور اهواز-شاخه‌ی آبادان می‌باشد. نتایج تحقیق ایشان نشان داد رضایت از نتایج جستجو و توانایی درخواست کمک از کتابدار، در سطح متوسط قرار دارد و در یافتن اطلاعات مورد نیاز خود از طریق اینترنت و استفاده از عملگرهای منطقی در سطح پایین‌تری هستند در نتیجه با توجه به اینکه سواد اطلاعاتی جامعه مورد مطالعه در سطح متوسط

مرکزی جهت تمرین عملی جستجو، بازیابی و ارزیابی اطلاعات برای دانشجویان و اعضای کتابخانه نمایند. پیشنهاد می شود بروشورها و راهنماهای مفید و مناسبی تهیه شود و دانشجویان برای استفاده از آنها جهت دستیابی و ارزیابی اطلاعات که عاملی موثر در رشد مهارت های سواد اطلاعاتیشان خواهد بود تشویق شوند. پیشنهاد می شود که نظرسنجی سالیانه برای تعیین نیازهای آموزشی دانشجویان عضو کتابخانه انجام شود.

تقدیر و تشکر

نویسندگان بر خود لازم می دانند از همه کسانی که با طرح همکاری داشته اند، تقدیر و تشکر به عمل آورند.

References

- 1- Marais JJ. Evolution of information literacy as product of information education. South African. *Journal of Library and Information Science*. 2007 ;V .60, No.2 75-79.
- 2- Behrens, Shirley J. A Conceptual analysis and historical overview of information literacy. *college and research libraries*. 1994;V .55, No.4 309 - 322.
- 3- Mirjalili H. Informatin Literacy : a point view to change of literacy in Information century . *Jornal of National Library and Information Studies*. 2006;17(1):109-122.
- 4- Nazari M. Planning,testing, accomplishment and evaluation of Information literacy lesson for Postgraduate education. *Fasnameye Ketabdari va Etele resani*. 2006;9:53-92
- 5- Ghasemi A. Normalizing ACRL InfoLit

توجه به این مقوله به عنوان محوری اساسی در امر آموزش و پژوهش می باشد. همچنین می توان گفت که به دلیل چالش های اجتماعی که اطلاعات را به کالایی با ارزش تبدیل کرده و نیاز فارغ التحصیلان برای اینکه به یادگیرندگان مادام العمر تبدیل شوند، کسب سواد اطلاعاتی به عنوان مهارتی پایه برای یادگیری مؤثر در آموزش عالی است. همچنین با توجه به نتایج به دست آمده از این پژوهش، پیشنهاد می گردد در نظام آموزشی دانشگاه ها و مراکز آموزش عالی سیستم آموزش به سوی آموزش همراه با ایجاد روحیه ی تحقیق و پژوهش، مبتنی بر مطالعات کتابخانه ای و منابع اطلاعاتی قدم بردارد. همچنین پیشنهاد می شود که کتابداران به صورت منظم اقدام به برگزاری و ایجاد کارگاه های دائمی در کتابخانه

- Competency. Standards for Iranian academic community. studies in education and psychology 2007
- 6- Sharkey J. (2006). Towards information fluency: Applying a different model to an information literacy credit course. *Reference Services Review*, 2006; 34 (1), 71-85.
- 7- Mohammadi A, Mojtahedzadeh R. Grading of educational services along with educational ranking of Medical universities and Schools. Tehran: Ministry of Health and Medical Education, Education and student affairs; 2005. [Persian]
- 8- Fattahi R. Improving the information seeking behavior of researchers through information literacy: the need for integrating information literacy into research process. In: Proceedings of User Education and Information Literacy

Development; 2004 May 22-23. Mashhad: Organization of Libraries, Museums and Documentation Center of Astan-Quds-Razavi; 2004. 135-52. [Persian]

9- Siamak M, Alipour Nodoushan Kh, Khalighi N. Measurement of the Information Literacy Level in the students of Qom University of Medical Sciences during 2010-2011. *Qom Univ Med Sci J* 2013;7(Suppl 1):23-30. [Full Text in Persian]

10- Hashemian M, Alemokhtar M, Hasanzadeh A. Comparing the Information Literacy of Medical Students of Isfahan University of Medical Sciences, Iran Using Association of College and Research Libraries Standards. *Health Inf Manage.* 2013; 10(2): 247-54.

11- Bigdeli Z, Momtazan M. Comparison of Information Literacy of International Branch Students with Nursing Students of Jundi Shapur

University of Medical Sciences - Abadan Branch. *Health Information Management.* 2011; 8(4): 537.

12- Zahed Babelan A, RAjabi S. Assessment of information literacy in students. *J Technol Educ.* 2011;5(4). [Full Text in Persian]

13- Arenas JL, Rodreguez JV, Gomez JA, Arenas M. Information literacy implications for Mexican and Spanish university students. *Library Review.* 2004; Vol .53.No .9 451 -460.

14- Parirokh M, Moghadaszadeh H. Research into the process of developing information literacy skills. *Journal of Faculty of Letters and Humanities.* 1999;31:318-34. [Persian]

15- Caravello PS, Herschman J, Mitchell E. Assessing the Information Literacy of Undergraduates: Reports from the UCLA Library's Information Competencies Survey Project. *ACRL Tenth National Conference; 2001 March 15-18. Denver-Colorado: ACRL; 2001. 193-202.*

Information Literacy Level and Access to Information Resources in Ardabil University of Medical Sciences' Students in 2012-13

Amani F¹, Tafarroji R²

¹ Faculty of Medicine, Ardabil University of Medical Science, Ardabil, Iran

² Faculty of Health, Ardabil University of Medical Science, Ardabil, Iran

Corresponding author: Amani F, Faculty of Medicine, Ardabil University of Medical Sciences, Ardabil, Iran

Email: f.amani@arums.ac.ir

Received: 20 Oct 2013 ***Accepted:*** 24 Jan 2014

Background and objective: Information literacy is defined as skills that a person needs in order to survive in information society. The purpose of this research is to determine the level of information literacy among students of Ardabil University of Medical Sciences.

Materials and Methods: In this descriptive – analytical study, data was collected from 150 students by a questionnaire. The collected data was then analyzed using SPSS software.

Results: The mean of literacy information score for all the students was 40.5 (SD=7.5) and for that of medical and \paramedical faculty students was 41 (SD=8.2). 35.3% of the students used the university research system and 24.6% of them used journals shared with Ardabil University of Medical Sciences.

Conclusion: According to the results, information literacy skill among the students is at moderate level. Therefore, paying attention to this important issue is recommended.

Keywords: *Information literacy, Information resources, University, Skill*